

מוסכת פסחים

מח ע"ב

[א] גמ' רשב"ג אומר ככרות כו' - הוא תנור, והוא דברי ת"ק דמתני' דחלה, ועיין תוס'.

אור אליהו

דמתני' דחלה (ב, ד) דתנן: "העושה עיסתו קבים ונגעו זה בזה, פטורים מן החלה עד שישוכו". ומדובר שהכרות נושכות זו את זו בזמן האפיה, כשהן עדיין בתנור³. ועיין תוס' (ד"ה לא) שכתבו: "לא שנו אלא ככרות שנושכות זו את זו – תימה, דלא משמע הכי במסכת חלה, דתנן העושה עיסתו קבין פטור מן החלה עד שישוכו, רבי אליעזר אומר אף הרודה וכו', אלמא לא בעי ר' אליעזר שישוכו. ואי לא גרס 'אף' אתי שפיר, דמצי למימר דבעי תרתי שישוכו ויתנם לסל". ומבואר

[א] בגמ': "תניא, רבי אליעזר אומר, הסל מצרפן. רבי יהושע אומר, תנור מצרפן. רבן שמעון בן גמליאל אומר, ככרות של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות". ומבאר רבינו, שמה שאמר רשב"ג, שכרות של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות - הוא בתנור¹. ובזה חולק על רבי יהושע, שלדעת רבי יהושע, מספיק שהכרות היו יחד בתנור - התנור מצרפן, ואילו לדעת רשב"ג, צריך שגם ישכו הכרות זו את זו בתנור². והוא, היינו דברי רשב"ג כברייא, הם כדברי תנא קמא

נתנן להסל, ולא בעי נמי נושכות זו מזו, על זה קאמר, דאין התנור מצרפן אלא בכרות הנושכות זו מזו".

3. וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשניות (חלה ב, ד): "ואמרו ונגעו זה בזה, רצה לומר בעת האפיה נגעו הכרות זה בזה, אינן חייבין בחלה עד שיתחברו זה לזה חבור שלם". וכן כתב הכסף משנה (ביכורים ו, יז) בדעת הרמב"ם: "ונראה שרבינו מפרש, דמתניתין דעד שישוכו, היינו שנדבקו זה בזה בתנור, כמו שאירע לפעמים שנדבקים שם יפה, וכשמוציאין אותם מהתנור יתראו כאילו שניהם אחד אם לא יפרידו אותם". אמנם הר"ש (שם) כתב: "ואי גרסינן 'אף' יש לפרש, דתנא קמא בעי נשיכה בעודו עיסה, לפי שראויה להתחבר ולעשות ככר אחד, אבל עשה ב' ככרות ונתנן בסל או בתנור אי נשכו זו בזו לא סגי בהכי לתנא קמא, ולרבי אליעזר מהני". וכן כתב התוס' רא"ש (נדה ח ע"א). ובשנות אליהו (שם) כתוב: "הרודה ונותן כו' - כצ"ל. ולא גרסינן 'אף' הרודה. פירוש, שהסל דווקא מצרף ולא התנור ותרתי בעי, שינשכו

1. וכן כתב בחידושי רבינו משה מאימראן: "רבן שמעון בן גמליאל אומר - לרבי יהושע בן לוי, אדרבי יהושע דוקא קאי, דתנור כיון דלאו אדעתא דצירוף נותנים אותם שם אלא אדעתא דאפייה, עליה קאמר רשב"ג דבתנור בעי נשיכה. ולרבי אליעזר אפילו נשכו בתנור בעי צירוף סל" וכו'. וכן משמע מרש"י במה שכתב (ד"ה שנושכות) לגבי דברי רבי יהושע בן לוי שהובאו לפני כן: "שנושכות זו את זו - שהן רחבות ועגולות כעין שלנו, וכשמדביקין זו אצל זו בתנור נושכות זו מזו, הלכך חדא היא".

2. עיין הערה הקודמת מה שהבאנו מחידושי רבינו מאיר מאימראן, וכעין זה כתב במראה הפנים (חלה ב, ב), אלא שהוסיף שיתכן שמודה רשב"ג לרבי אליעזר שהסל מצרפן: "דלרשב"ג אם הכרות נושכות זו מזו אין צריך לצירוף סל, דהנשיכה זו מזו מצרפן. ואיכא למימר דמודה הוא נמי דאם אינן נושכות זו מזו ונתנן להסל, דהסל מצרפן כרבי אליעזר, אלא דאדרבי יהושע הוא דקאי לפלוגי עליה, דאמר התנור מצרפן, אף שלא

[ב] רש"י ד"ה תנור מצרפן אף תנור בו' - בירושלמי איתא דוקא תנור ולא סל.

נ ע"ב

[א] גמרא לאתויי תשעה באב - כצ"ל.

אור אליהו

הככרות יחד בתנור, התנור מצרפן. אמנם בירושלמי (חלה ב, ב) איתא, שלדעת רבי יהושע⁵, דוקא התנור מצרפן, ולא הסל: "אית תניי תני, הסל מצטרף ואין התנור מצרף. ואית תניי תני, התנור מצרף ואין הסל מצרף"⁶.

[א] בגמרא: "גופא, העושה מלאכה בערבי שבתות, ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה, ובמוצאי שבת, ובמוצאי יום טוב, ובמוצאי יום הכפורים, ובכל מקום שיש שם נידוד עבירה, לאתויי תשעה באב - אינו רואה סימן ברכה לעולם" - כן צריך לומר⁷. ולא כגירסא שלפנינו: "גופא, העושה מלאכה

מדבריהם, שלת"ק הצירוף הוא על ידי שנושכות הככרות זו את זו בתנור⁴. ולדעת רבי אליעזר, אליבא דריב"ל, צריך בנוסף לזה שיתנם בסל.

[ב] בגמ' הובאה ברייתא: "תניא רבי אליעזר אומר, הסל מצרפן. רבי יהושע אומר, תנור מצרפן". וכתב רש"י ד"ה תנור: "תנור מצרפן - אף תנור מצרפן, אף על פי שלא נתנן לסל". ומבואר מדברי רש"י, שלדעת רבי אליעזר דוקא אם הוציא את הככרות מהתנור ונתנן בסל הם מצטרפות לחלה, ולדעת רבי יהושע, גם אם לא נתנן לסל, אלא רק היו

6. והר"ן הביא מדברי הרמב"ן (בהלכות חלה שלו), שלדעת רבי אליעזר הסל מצרפן וכל שכן תנור, ולדעת רבי יהושע דוקא התנור מצרפן: "והרמב"ן ז"ל אומר בהפך, דרבי יהושע תנור מצרפן ולא סל קאמר, דרחמנא אמר, ראשית עריסותיכם, דמשמע שהחלה מן העיסה מפרישין אותה. ורבי אליעזר קאמר, שאף בסל מצרפן, משום דכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ, דמשמע דמן הלחם נמי מפרישין אותה, וכל שכן שהתנור מצרפן, וקרוב לעיסה יותר מן הסל". וכן מבואר בשאלות (עג). נמצא שישנן שלש דעות בהגדרת מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע לגבי צירוף לחלה: א. לרבי אליעזר דוקא סל, ולרבי יהושע בין סל ובין תנור (רש"י). ב. לרבי אליעזר בין תנור ובין סל, לרבי יהושע דוקא תנור (רמב"ן). ג. לרבי אליעזר דוקא סל, ולרבי יהושע דוקא תנור (ירושלמי על פי רש"י וגר"א).

7. יתכן שהיה כתוב "ת"ב" (תשעה באב) והתחלף בטעות ל"ת"צ" (תענית ציבור). וכן נראה שגרס

וינתנו לסל". ומבואר מזה, שת"ק דיבר באופן שהככרות נושכות זו את זו בתנור.

4. כמבואר בהערה הקודמת, שאם לא גורסים תיבת "אף", אז הפירוש הפשוט בדברי ת"ק הוא, שהככרות נושכות זו את זו בתנור.

5. הנה בירושלמי עצמו לא מפורש שמות התנאים החולקים בזה, אמנם מדברי רבינו, שהעיר מדברי הירושלמי על דברי רש"י שפירש את דעת רבי יהושע - משמע, שהדעה בירושלמי, שאומרת "התנור מצרף ואין הסל מצרף", היא דעת רבי יהושע. וזו היא דעת הר"ש (חלה ב, ד): "ופליגא בירושלמי אית תנאי תני, הסל מצרפן ואין התנור מצרף. ואית תנאי תני, תנור מצרף ואין הסל מצרף. והיינו פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע דפרק אלו עוברין". וכן משמע מדברי הרשב"א (פסקי חלה ב, א), וכן מבואר בכסף משנה (ביכורים ו, טז) בהסבר שיטת הרמב"ם. אמנם המהר"א פולדא (שם) כתב, שמדברי הסוגיא משמע ששתי הדעות בירושלמי נחלקו בדעת רבי אליעזר, ע"ש.